

ESKO MÄLKKI, ANTTI KOSKELAINEN,
MARKKU PUUSTELLI & RIITTA WALLIN

Järvenpää - Vahviaalan helmi

KOTISEUTUPERINNETÄ
VIIPURIN KARJALASTA

JÄRVENPÄÄ – VAHVIALAN HELMI

ESKO MÄLKKI, ANTTI KOSKELAINEN,
MARKKU PUUSTELLI & RIITTA WALLIN

Järvenpää – Vahvialan helmi

Kirjatyötä ovat taloudellisesti tukeneet Karjalan Kulttuurirahasto,
Vahviala-säätiö ja Suoja-säätiö, joille kyläkirjatoimikunta esittää parhaat kiitoksensa.

Tämä kirja on omistettu kotiseudun menneille sukupolville ja heidän työlleen.

© 2017 Järvenpään kyläkirjatoimikunta

Päällys ja taitto: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-339-872-6

Sisältö

MIKSI TÄMÄ KIRJA?	9
MENNEIDEN SUKUPOLVIEN AIKAA	11
1500-LUVULTA ENSIMMÄISEN MAAILMANSODAN KYNNYKSELLE.	11
TARINAA VUOSILTA 1917–1918	16
KATSELEMME KOTISEUDUN AVARAA LUONTOA.	20
KYLÄ JÄRVEN RANNALLA.	26
TALOT JA ASUKKAAT	30
KYLÄPUOLI.	30
Järvenpää-sukua	30
Kaaprola (1).	30
Heikkilä (10).	36
Savisilmä (8)	37
Uusitalo (9)	40
Virmas (7).	40
Sipiläinen-sukua	41
Tatula (2).	42
Kallioranta (3)	46
Siltarinne (11).	51
Anttolainen (4).	51
Kuuluvainen (5)	52
VR, Hämee-pysäkki (6)	52
METSÄKYLÄ (”TOINEN PUOLI”)	53
Hämeenvaara (12)	53
Ahola (13)	64
Hyökki (15).	69
Huvila (16)	72
Puolakon talon vaiheilta, Koskelainen-sukua.	79
Kalliokoski (17)	80
Vahvelainen (19).	82
Uustalo (24)	86
Lehtoranta (20).	92
Puolakko (21)	93
Puolakon varamökki (22).	98
Peltola (18).	98
Sahala-sukua	108

Harjula (25).....	108
Kuusela (26)	112
Kivelä (27).....	112
Matti Sahala (23)	114
PERÄ-METSÄKYLÄ.....	115
Metsäpirtti (28)	115
Hakala (29)	115
Päivärinne (31).....	116
Saima Sipiläinen (30).....	116
Naarva (32)	117
Hiilikanta (33)	124
AJAN VIRTAA OLI MUOKANNUT KYLÄÄ	132
 KYLÄMME VÄESTÄ VÄHÄSEN	137
PUOLAKON SETÄ ELIAS	137
SAKARI UKKO	137
KAAPRULAN UKKO.....	139
PERÄ NAAROVA UKKO.....	139
UKKO TURUNEN	140
HAKALAN UKKO JA MUMMO.....	140
TOPIASSON UKKO JA HÄKÄMARI.....	141
HYPPÄLÄISEN LIENA	141
MÄKI-ANNI	142
KONSTA-IITAN JUTTUJA	142
 ELÄMÄÄ JA ARKEA	144
VANHUSTEN HUOLTOA ENNEN VANHAAN	144
PAIMENPOIKIA	144
KESÄISIÄ ASKAREITA.....	146
HAETTIIN MAANPARANNUSAINETTA.....	146
KOLME KOVAA PÄIVÄÄ	147
 JUHANNUS	150
 LAULU, SOITTO, LEIKIT, NUORTEN MENOT.....	152
AIKA ENNEN TOISTA MAAILMANSOTAA	152
TANSSIMUUSIKKO SOTIEN JÄLKEEN – MAURI HYÖKKI.....	155
 MATKOJA JA MUISTOJA	157
PIEMÄEN JÄRVI JA ONKIREISSUT	157
MUISTOJA REISSUSTA HAUKKAVUORELLE	158
MATKAA NAAPURIKYLIIN.....	159
VIIPURIIN HEVOSMIESTEN MATKASSA	161
MARKKINAMUISTOJA VIIPURISTA	163

TARINAA LÄHELTÄ JA KAUKAA	167
KESÄVIERAANA JÄRVENPÄÄSSÄ	167
UNELMA PAREMMASTA ELÄMÄSTÄ	172
 PALOKUNTATOIMINTA	 178
 URHEILU	 182
URHEILUHARRASTUKSIA 1920-LUVULLA	182
VIIIMEINEN RAUHAN VUOSIKYMMEN	186
JÄRVENPÄÄN UIMASEURA	189
JÄRVENPÄÄ – MESTARIURHEILIJOIDEN KYLÄ	190
 SOTIEN AIKAA 1939–1944	 191
SYKSYÄ 1939	191
YH JA TALVISODAN AIKAA RINTAMALLA	191
KOTIRINTAMALLA	196
LYHYT POISSAOLO JA PALUU KARJALAAN	198
JATKOSODAN TAIPALEILTA	201
 LÄHTÖ.....	 203
 JÄRVENPÄÄ RAJAN TAKANA – MUISTOJEN JÄRVENPÄÄ.....	 207
SE ENSIMMÄINEN KOTISEUTUMATKA.....	208
UUDELLEEN MATKAAN	209
NÄIN SE MATKANTEKO URKENI.....	212
KIRKKOMAALLA 1992.....	214
SIELLÄ KOTONA	215
JÄRVENPÄÄN MATKA 2015	218
KATSELMME, MUISTELIMME	220
 EPILOGI.....	 222
 JÄRVENPÄÄ-KIRJAN SYNTYVAIHEILTA	 223
 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS.....	 227
 KUVAGALLERIA.....	 228
 LIITTEET.....	 286

MIKSI TÄMÄ KIRJA?

Karjalasta 1944 lähteneiden joukosta on elossa enää vain silloisen nuoren sukupolven edustajia. Heidän joukossaan on puolestaan vain pieni osa sellaisia, joilla on kotiseudusta oma-kohtaisia, kodin ulkopuolellekin ulottuvia muistoja.

Kotiseutukäynnit, joihin avautui todellinen mahdollisuus vuoden 1990 tienoilla, ovat tarjonneet evakoille ja heidän jälkeläisilleen mahdollisuuden palata juurilleen ja avartaa kotiseutukuvaa, hyvä niin. Mutta se, mitä silmä siellä näkee, ei ole entinen kotiseudun kuva. Se ei ole maisemaa sellaisena kuin Karjalan oman väen siellä asuessa ja hallitessa oli; valloittajan hallinto on tehnyt tehtävänsä ja hoitamaton, vallaton luonto on käyttänyt hyväkseen pitkän ajan antamat melko rajattomat mahdollisuudet. Se, mitä voi nähdä, ei myöskään paljon kerro entisistä kotiympäristöistä – kodit ovat tuhoutuneet ja vallitsee vieras kulttuuri, outo, joskus miltei uskomattoman tuntuinen.

Minkälaisena evakkojen jälkeläiset hahmottavat läheistensä kotikylät ja niiden elämän erityisesti varhempien sukupolvien ajalta, onko kuva lähelläkään todellisuutta? Siitäkin jäljellä oleva tieto on katoamassa, aika on tehnyt tehtävänsä. On viimeisiä hetkiä tehdä, mitä on tehtävissä katoavan tiedon kokoamiseksi, säilyttämiseksi ja saattamiseksi palvelemaan kotiseututyötä.

Tarvitaan kuvaa ja kerrontaa siitä, millaiset olivat ne 1930-luvun kukoistavat karjalaiskylät asukkaineen ja heidän taipaleensa varhempinakin aikoina. Tuhoutuneet ja muuttuneet kylät voidaan vielä saada esiin ja näin lähentää jo menneitä ja nuorempia sukupolvia toisiinsa.

Tämän kirja kertoo Vahvialan kunnan Järvenpään kylän tarinaa. Kerrotaan kotiseudun luonnosta ja kylän kehittymisestä tähän ympäristöön. Lähimenneisyyteen liittyvän elämäncuvaa ja asukastietojen lisäksi kerrotaan varhempien sukupolvien tarinaa sekä hahmotetaan näiden edustamia henkilöitä ja menneiden aikojen elämän kuvaa. Kirjan sisältö perustuu monilta tärkeiltä osin erään kylän asukkaan, 1906 syntyneen Antti Koskelaisen autenttisiin kirjallisiin kuvauksiin. Tämän vaatimattoman kansanmiehen kirjoittamat rivit antoivat kirjatyölle ainutlaatuisia lähtökohtia.

Kirjan sivujen toivotaan heijastavan mennyttä kyläkuvaa ja -elämää sekä aikaa niin, että kylä ikään kuin herää henkiin, tulee näkyväksi entisessä asussaan. Kirjan toivotaan myös koskettavasti muistuttavan nuorempia sukupolvia menneiden polvien työstä.

Rohkenemme myös toivoa, että kirjamme, eräs luovutetun Karjalan jo pitkässä kyläkirjojen ketjussa, toisi osaltaan tähän arkistoon tietoa, josta tulevat tutkijatkin voisivat löytää käyttökelpoista kotiseutu- ja muuta tietoa, jopa uusia tiedon siruja.

Järvenpään kyläkirjatoimikunta

MENNEIDEN SUKUPOLVIEN AIKAA

1500-LUVULTA ENSIMMÄISEN MAAILMANSODAN KYNNYKSELLE

Järvenpään varhemmasta, ennen 1500-lukua olleesta asutuksesta ei ole tarkempia tietoja. Pysyvää asutusta on luonnon tarjoamien, melko edullisten viljely- ja pyyntiolosuhteiden perusteella ollut todennäköisesti jo keskiajalla mutta viimeistään uuden ajan ensimmäisellä vuosisadalla, 1500-luvulla. Tilapäisasutusta on ehkä ollut jo ennen ajanlaskumme alkua (tuolloin jo merestä kohonneilla alueilla, kauempana kyläalueen kohdalla olevan vesistönosan nykyisestä rantaviivasta).

Viipurin pitäjän historian ensimmäisessä osassa mainitaan Järvenpään kylä tarkasteltaessa vuoden 1600 kylviä Viipurin pitäjässä. Järvenpään kylän ainoalla, Tuomas Matinpojan talolla, jonka on täytynyt olla paikalla jo 1500-luvun puolella, oli 10 pannin (noin 2½ ha) kylvä, josta ruista – oletettavasti kaskiruista – oli 6 pannia. Verratessa tätä kylvömäärää pitäjän muiden talonpoikaistalojen vastaaviin (kylvön keskimäärä alle 5 pannia) Tuomas Matinpojan huhta on ollut kohtalaisen kookas. Kun juuri näillä (tulevan) Vahvialan alueilla kaskeamisen tiedetään olleen voimakasta jo 1500-luvun puolivälissä, ulottuu Tuomas Matinpojan talon tarina hyvinkin tuohon aikaan. 1620-luvun verotilit osoittavat puolestaan parinkymmenen vuoden takaiseen aikaan verrattuna kylvömäärien pienenemistä. Tuolloin kylvöalaksi mainitaan Järvenpäässä 5¼ pannia. Lähiseudun monet aikaisemmin viljeltyt kylät näyttävät jääneen tuolloin kokonaan viljelemättä. Mikä aiheutti moisia vaihteluja?

Olosuhteet olivat yleisesti vaikeat. Elämisen edellytyksiä ja yleensä asutuksen kehittymistä keskiajan lopulla ja uuden ajan alussa rajoittivat erityisesti sodat ja niiden kaikkinaiset seurannaisvaikutukset. Sota oli mm. sen aikaisen Keski- ja Itä-Euroopan valtioiden tai sellaiseksi verrattavien hallintoalueiden kovin herkästi suorittama toimenpide milloin mihinkin suuntaan ja kaikenlaisten tarkoituksien toteuttamiseksi. Oli jopa niin, että rauhanvuosia pidettiin vain pakosta, kun toivuttiin edellisestä sodankäynnistä ja tarvittiin aikaa uuteen varustautumiseen, ja tuli uusia valtapyrkimyksiä.

Mitä Ruotsin ja Venäjän raja-alueilla Karjalassa voitiin tällaisena aikana odottaa? Oli nälkävuosien ja sotaväenottojen aiheuttamaa väestönkatoa, kulkutauteja... Verotus oli raskasta. Monina ajanjaksoina maanviljelijä ei päässyt nauttimaan tilansa tuotosta sen enempää kuin sen osan, jota hän välttämättä tarvitsi omaan ja perheensä ylläpitoon. Jossain vaiheessa jopa katsottiin, että ”hänen ei tule saada hyötyä tilansa tuotosta”. Kruunu tarvitsee! Taloja autioitui ja niiden omistajat vaihtuivat. Alueen talonpoikaisasutuksella oli vaikeuksista huolimatta kuitenkin jatkuvuutta. Järvenpään alueella asutus lienee ollut pysyvää ainakin 1500-luvulta alkaen.

Suuren Pohjansodan päättänyt Uudenkaupungin rauha 1721 loi sitten Viipurin seudullekin rauhalliset elinolot, ja kehitys sai aikaisempaa vakaamman pohjan. Ajan kuluessa talot vaurastuivat ja perheet suurenivat. Moniin taloihin muodostui suurperheitä, joissa perheenjäsenten

lukumäärä oli useita kymmeniä. Näiden lisäksi oli muuta väkeä, lähinnä piikoja ja renkejä. Kun talorakennukset kävivät ahtaaksi, rakenneltiin lisää huoneita mm. talojen sivuille sekä kesäisin asuttavia aittoja. Perheitä eriytyi omiksi talouksikseen, ja ennen pitkää tiluksille syntyi uusia taloja viljelmineen. Piirteitä tällaisesta kehityksestä tuli aikanaan myös Järvenpään kylään.

Kohtaamme kylän nyt 1700-luvun alkuvuosikymmeninä. Suuri Pohjansota oli päättynyt ja Viipurin lääni oli liitetty Venäjään. Viipurin alueella vallitsi ankara köyhyys. Kun valloittajalla oli varmuus seudun liittämistä pysyvästi Venäjän kruunun alaisuuteen, ryhtyivät viranomaiset vuosina 1726–1729 tarkistamaan verotusta kylä kylältä. Revisiopöytäkirjan mukaan Järvenpäässä oli tuolloin yksi talo, jossa peltoa oli 1 tynnyrinala (= kaksi pannia eli vajaa puoli hehtaaria. Mainittakoon, että naapurikylässä Hounilla oli yksi talo, jossa peltoa oli 4½ tynnyrinalaa). Se Järvenpäässä oleva yksi talo tarkoitti, että oli yhä viljelty, joskin viljelyalaltaan aikaisemmin mainitun Tuomas Matinpojan aikaa pienempi talo, jonka uuden hallinnon viranomaiset kirjassivat omia tarkoituksiaan varten.

Sodan jäljiltä olot olivat sekavat ja uuden isännän hallinto teki tuloaan. Keitä kylän ainoassa talossa silloin asui? Tuon ajan asiakirjatiedot ovat puutteellisia. Koska etunimivalikoiman pienuudesta johtuen samannimisiä henkilöitä esiintyy runsaasti eikä sukunimiä käytetty, on asukastulkinnossa monia virhemahdollisuuksia.

Viipurin maalaiskunnasta on henkikirjoja vuoteen 1780 saakka mutta maakirjoja vain kolme, vuosilta 1723 (pikemminkin henkilöluettelo), 1728 ja 1734 (maakirjat ja väestöluettelot). Näissä ja lähivuosien henkikirjoissa mainitaan Järvenpään asukkaina useita perheitä rauhan ajan parina ensimmäisenä vuosikymmenenä alkaen Olavi Eliaanpojasta, edelleen Olavi Erkinpojan (kylätiedoissa on esiintynyt nimi Olli Erikinpoika) ja Olavi Niilonpojan perheitä. Viimeksi mainitusta Olavi Niilonpojasta ja hänen perheensä jäsenistä saadaan kytkeä myöhemmän ajan Järvenpää-sukupolviin ja eri sukuhaaroihin.

Rauhanajan alun tienoilla Järvenpään talon haltija olisi ollut alla olevan taulukon mukaan Olli (Olavi) Niilonpoika. Tila lienee käsittänyt Järvenpään kylän koko alueen. Monien vaiheiden jälkeen, toisen maailmansodan aikaan saakka, vain kaksi Järvenpää-nimisen sukuhaaran perhettä (Yrjö ja Juho Olavinpoikien jälkeläisiä) oli jatkamassa tilanpitoa isiensä mailla.

Seuraavassa luettelossa on esitetty Järvenpää-tilan alkuperäisellä tiedossa olevalla asuinpaikalla (vesistön koillispuolella, hieman järven laskujoen suulta alavirtaan) toisen maailmansodan aikaan saakka asuneita ja maata viljellettä Järvenpää-suvun edustajia tilan hallinta-aikoihin (Heikki ja Matti Järvenpään lähdetiedoista).

Olli Niilonpoika, puoliso Beata 1721–1756

Yrjö Ollinpoika, puoliso Maria 1756–1764

Erkki Ollinpoika, edellisen veli, puoliso Regina 1764–1778

Juho Ollinpoika, edellisen veli, puoliso Maria Yrjöntytär 1778–1801

Jeremias Juhonpoika, puoliso Eeva Suikka 1801–1849

Kaapreli Jeremiaanpoika, puoliso Leena Suuronen 1849–1865

Juhana Kaaprelinpoika Järvenpää, puoliso Valpuri Sipiläinen 1865–1929

Otto Juhananpoika Järvenpää, puoliso Lyydia Koskelainen 1929–

Näiden edustamien sukupolvien kuluessa tapahtui suuria muutoksia. Raskaan Pohjansota-ajan olosuhteista palattiin rauhaan. Se oli yhä elämisen eteen suuria ponnistuksia vaativaa aikaa. Suku laajeni, syntyi eri sukuhaaroja ja uusia tilakuvioita – mentiin kohti pienempää tilakokoa. Seuraavassa tarkastellaan muutamia tapahtumia ja kehitystä tämän ajan sukupolvien ketjun varrelta.

Vuoden 1769 verollepanoluokituksessa, siis noin 50 vuotta Uudenkaupungin rauhan jälkeen, tilan haltijaksi mainitaan Göran Olsson, joka oli ruotsinkielinen vastine nimelle Yrjö Olavinpoika. Pellot ovat veroluokituskartassa joen koillispuolella, suunnilleen jokisuun ja sillan välisellä alueella (oheisella kartalla peltolohkot D1, D2, D3 ja D4). Talo on arviolta noin 300 m:n päässä jokisuulta ja 60–80 m:n etäisyydellä jokirannasta sen pohjoispuolella, silloisen ylikulkusillan kohdalla, melko lähellä myöhempää Kolmentien risteystä ja myöhempää Heikkilän taloa. Mainitaan eri peltolohkoja: Koskenkorvan pelto, Rihipelto, Autiopelto ja lisäksi humalatarha. Maaperääkin kuvaillaan. Talossa oli neljä hevosta, yhdeksän lehmää, viisi vasikkaa sekä 11 lammasta.

*Ote Viipurin läänin verollepanokarttoihin sisältyvästä kartasta MHA 125 Vahviala 13:1a-f vuodelta 1769.
(Kansallisarkisto)*

Talon läheltä oli siis kulku joen yli. Joen eteläpuolelta tie kaartui luoteeseen seuraamaan Hounijoen ja -järven rantaa ohi runsaan kilometrin päässä olevien kallioiden ja yli Luotoisten järven laskuajan, josta tie edelleen kaartui saloille kohti lounasta. Muihin suuntiin tieyhteyksiä ei ollut merkitty.

Perheeseen kuului kolme alle 15 vuoden ikäistä poikaa ja kolme tyttöä. Tätä vanhemmat voidaan jo laskea aikuisväeksi, koska 15-vuotiaana oli yleensä jo pystyttävä aikuisten työhön. Aikuisväestä seitsemän oli miehiä ja viisi oli naisia; joukossa oli jo neljä avioparia. Perheeseen kuului siis 18 henkeä. Talouksia oli kaksi. Talossa oli myös kaksi itsellistä – pariskunta – , samoin nuorehko räätälipariskunta. Heillä oli joitakin karjaeläimiä ja räätällillä lisäksi oma hevonen.

Perheyhteisön kasvaessa talon maaomaisuuden hallintaa jaettiin. Aluksi oli ehkä perheen kesken sovittuja nautinta-alueita; aikanaan maanmittarit sitten vetivät virallisia rajoja.

”Tilan pinta-ala pieneni ajan kuluessa, kun perheenjäsenet menivät naimisiin ja perustivat omat perheensä. Siihen aikaanhan ei rahaa käytetty vaan annettiin jokunen maa-
paikka tilan maista pois muuttavalle perheenjäsenelle. Joskus kävi niin, että maapaikan
saanut olikin innostunut lahjomaan maanmittaria/lohkojaa Viipurissa useallakin voi-
pytyllä, jotta saisi enemmän maata itselleen lohkoktavaksi” (Heikki ja Matti Järvenpää).

Uudenkaupungin rauhasta on nyt kulunut runsas sata vuotta. Vuoden 1827 maakirjassa Järvenpäähän on merkitty yhä yksi tila – se on nyt kruunun tila pinta-alaltaan noin 827 ha. Sitä hallitsi joukko isäntiä, joiden hallitsemat osuudet olivat seuraavat.

Sakarias Yrjönpoika	1/6	Yrjö Olavinpojan sukuhaaraa
Yrjö Antinpoika	1/12	Yrjö Olavinpojan sukuhaaraa
Jeremias Petersson	1/12	Yrjö Olavinpojan sukuhaaraan (avioitunut)
Yrjö Vahviainen	1/12	Yrjö Olavinpojan sukuhaaraan tullut (vävy?)
Henrik Olavinpoika	1/12	Yrjö Olavinpojan sukuhaara
Tuomas Bengtsson Metso	1/8	Erkki Olavinpojan sukuhaaraan (avioitunut)
Mikael Erkinpoika	1/8	Erkki Olavinpojan sukuhaaraa
Eva Suika (Suikka)	1/6	Juho Olavinpojan pojan Jeremian leski
Simon Auvinen	1/12	?

Jos tilakoko jaetaan mainituilla osuusluvuilla, saadaan hallinnassa oleville osuuksille seuraavat pinta-alat: $1/12 = 69$ ha, $1/8 = 103$ ha, $1/6 = 138$ ha. Sakarias Yrjönpojan ja Eva Suikan osuudet vastasivat kooltaan karkeasti tulevan isojaon 1⁵ (Savisilmän) ja 1³ (Kaaprolan) tilojen alueita, muut seitsemän hallinta-aluetta muuntuivat isojaossa neljäksi tilaksi.

Isojaossa 1800-luvun puolivälin tienoilla kuuteen osaan jaetun tilan alla mainittujen osatilojen yhteispinta-ala oli 829,12 ha, mikä melko tarkalleen vastasi edellisen luettelon yhteispinta-alaa ja 1930-luvun Järvenpään kylän pinta-alaa. Mainittakoon, että Erkki Olavinpojan suku sammui Järvenpäässä pian vuoden 1827 jälkeen.

Isojaossa ”N: 1 Järvenpää” -tilasta, joka oli tuolloin edelleen kruununtila, halottiin kuusi suuruusluokkana samankokoista perintötilaa:

1¹: Leena (Helena) Taavintytär Järvenpää, 149.01 ha

1²: Elias Jeremianpoika Koskelainen, 129.18 ha

- 1³: Gabriel Jeremianpoika Järvenpää, 144.59 ha
1⁴: Henrik Olavinpoika Järvenpää, 132.76 ha
1⁵: Adam Eliaksenpoika Järvenpää, 125.16 ha
1⁶: Adam Antinpoika Vahvelainen, 148.42 ha (yht. 829.12 ha)

Kehityksen myötä seurasi muita maanjakotapahtumia. Melko pian isojaon jälkeen valtio lunasti vuoden 1870 tienoilla viiden edellä mainitun tilan maita rautatien tarpeisiin yhteensä noin seitsemän ha, tilan 1⁴ alueita ei ollut mukana. Mainintoja muista tärkeimmistä tilojen jako- ja omistajatiedoista esitetään talotietojen yhteydessä. Mainittakoon vuoden 1875 maa-kirjan merkinnöistä, joiden mukaan talonpoika Adam Eliaanpoika Järvenpää lunasti tilansa perintötilaksi (1868) 46 markan 53 pennin hinnasta ja Johan Aadaminpoika Vahvelainen (1872) 45 markan 3 pennin hinnasta.

Vuodelta 1890 oleva luettelo Viipurin pitäjässä olevista, vähintään 1/12 manttaalin suuruisista taloista kertoo, että Järvenpään kylässä oli tuolloin kuusi perintö- ja kaksi kruununtilaa. 5.11.1902 muuntuivat kruununtaloista perintötiloiksi tilasta 1² muodostunut talokkaiden, Elias ja Antti Filipinpoika Koskelaisen, (Puolakon) tila kahdeksasta markasta viidestäkuudesta pennistä sekä talokkaiden, Mikko ja Matti Koskelaisen, tila (Uustalo) samasta hinnasta.

Eräs huomattava maanomistussuhteiden muutos tapahtui 1890-luvun alussa (maarekisterimerkintä on vuodelta 1892), kun Viipurin saksalaisen seurakunnan monivuotinen kirkkoherra Alexander Sonny osti suurimman osan (90,22 ha) tilasta 1⁴. Sen oli isojaossa saanut Henrik Olavinpoika (Yrjö Olavinpojan pojanpoika). Sonнын perhe laajensi vielä myöhemmin tiluksiaan. Tulevan kartanon tilakeskuksen alueella oli 1800-luvun loppupuolen karttojen mukaan ollut pari rakennusta, niistä toinen oli merkitty nimellä Huvila. Tälle alueelle rakennettiin nyt (1895) kookas hirsinen asuinrakennus, ja myöhemmin maatilataloudessa ja muussa käytössä tarvittavia rakennuksia, mm. kookas kivinavetta 1900-luvun alussa. Sonнын perhe piti tilaa vuoteen 1916 saakka. Tämä aika toi mm. maatalouden saralta kylään uutta tietoa ja edistystä. Sonнын ”Järvenpään hovin” ajalta on jäljempänä värikkäitäkin aikalaiskuvia. 1916 tila siirtyi Wilhelm Ögårdille. Myös Ögårdien aikana kartano tuli vaikuttamaan merkityksellisesti kylän elämään.

Aleksander Sonny oli syntynyt Inkerin Keltossa 1843 ja hänen vaimonsa Olga Pietarissa 1844. He olivat Viipurin Diakonissalaitoksen perustajia. Aleksander Sonny kuoli vuonna 1905. Olga Sonny piti Järvenpään tilaa vuoteen 1916; hän kuoli Viipurissa 1925. Sonнын suku oli laaja. Hyvin monet sukulaiset ja tuttavatkin vierailivat Järvenpäässä, ja sukulaismiehet myös avustivat tilan hoidossa Aleksander Sonнын kuoleman jälkeen. Antti Koskelainen mainitsee nimiltä muutamia sukulaisia ja vieraita (esimerkiksi luvuissa ”Katselemme kotiseudun avara luontoa” ja ”Juhannus”).

Järvenpäässä oli toiseen maailmansotaan saakka vankka maanviljelijäväestö, mutta teollistumiskehityksen kuin myös Viipurin läheisyyden myötä kylän ulkopuolella työssäkäyvän väestön määrä kasvoi ainakin jo vuosisatojen 1800–1900 vaihteesta alkaen. Maataloustyötä kylässä palkallisena tekevän väen rinnalla oli teollisuuden työntekijöitä. Mm. naapurikylässä

Nurmissa oli runsaasti teollisia työpaikkoja. Toisen maailmansodan edellä olleeseen ammatilliseen jakautumiseen palataan tuonnempana. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä todeta Järvenpään väestön ammattirakenteen eräs heijastuma. Teollisuuspaikkakunnilla näkyvimmin esillä olleet työväenliikkeen aatteet ja virtaukset näkyivät myös erityisesti lähellä olevissa maatalousvaltaisissa kylissä, niin myös Järvenpäässä. 1900-luvun alkaessa ja yhteiskunnallisten epäkohtien myötä paineet niiden poistamiseen kasvoivat. Lopulta ensimmäisen maailmansodan sulatusuuni ja sodan loppuvaiheessa Venäjällä tapahtunut vallankumous vetivät myös Suomen mukaansa, kun Viipurin seutu, mukana myös useita Vahvialan kyliä, joutuivat sen pyörteisiin. Mutta sitä ennen oli paljon väkeä, ehkä useita henkilöitä Järvenpäästäkin, lähtenyt etsimään onneaan maan rajojen ulkopuolelta.

TARINAA VUOSILTA 1917–1918

Tämä luku perustuu Antti Koskelaisen (s. 1906) kirjoittamiin laajoihin muistelmiin. Teksti on lähes suoraan lainausta hänen erinomaisen tarkoista muistiinpanoistaan.

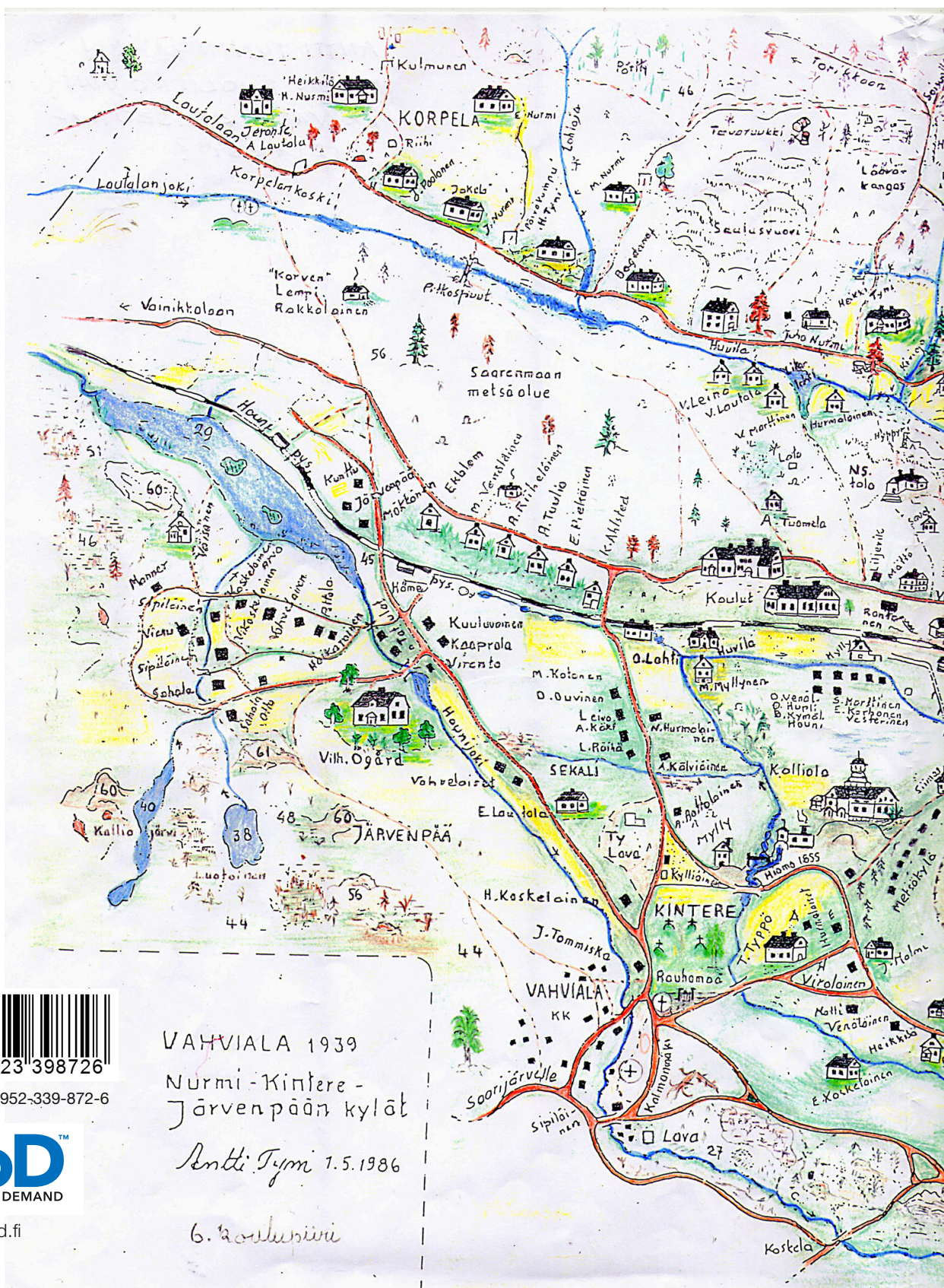
”Ollaan syksyssä v. 1917, nyt ovat liikkeellä sellaiset voimat, joita sanotaan miliiseiksi. Nämä kiertävät kylissä ja joka talossa tarkastetaan kaikki varastot, viljat otetaan tarkasti ylös. Kohta tulee leipäjauhot kortille.

Olen koulun kolmannella luokalla. Koulussa ruvetaan antamaa keittoruokaa. Koulumatkat kuljetaan rataa pitkin, radan varressa on suuret työporukat. On käynnissä hätäaputyönä radan levennys ja toisen radan valmistus. Tässä porukassa on joukko monenlaista. Kerrankin pari emäntää kulkee kauppaan, kun sieltä joku huudahtaa – tuokaa emäntä kullat meillekin piimää niin on kelläkin ilo keskellä persettä. Tästä porukasta sitä tuli puna-kaartin sotilaita. Nurmin Työväen talolle tulee tämän seudun Punakaartin keskuspaikka. Kapina on Suomessa syttynyt tammikuussa. Nämä hätäaputyömiehet ovat liittyneet kaartiin. Ja uusia miehiä käydään kylistä värväämässä, ja monet puoliksi pakotetaan siihen liittymään. Näin omasta kylästä siihen liittyy Konsta veli, Koskelaisen Matti, Kaaprulan Mikko, Vahvelaisen Antton, Hakalan Antti, Sahala Matti, Saarasen Antti, Nurmela Topi ja Sausilmän Antton, joka on vain 18-vuotias.

Koulumatkalla tavataa joskus marssilla tätä kaartia, jotka laulavat, ”tää on viimeinen taisto rintamaan yhtykää” [vuoden 1917 lopulla Nurmin punakaartissa oli noin 50 miestä]. Nurmiissa ei tule käytyä, tehtaan puolen koulupojat ovat intoa täysi, onhan siellä monen isät ja veljet kaartissa. Valkoset ovat lahtareita, jotka sodan jälkeen kaikki tapetaan. Siellä on päällikkönä Jussi Nurmi (Männistön Jussi), tämä ajelee kylillä ratsain hevosen selässä, hänellä on kolme muuta punakaartilaista. Kaikilla on punaset käsivarsinauhat ja pyssyt selässä. Kerran tulevat meillekin ja lehmää vaativat. Konsta on kaartissa ja juuri rintamalla. Tämä pelastaa tilanteen, pois lähtevät kun aikansa mellastelivat. Niinpä puhuttiin tämän Jussin olevan aran miehen, ei se rintamalle mennyt, täällä vain kylissä mellasti. Kylissä kiersivät ja myös pakolla uusia miehiä kaartiin etsivät.

Omassa kylässä ne kovasti hakivat Kaaprulan Ottoa (Järvenpää) tämä vietti aikaansa perä-metsissä johon Antton veli hänelle toi ruokaa. Siellä oli myös metsien porukoilla talo. Se oli

Kirja kertoo luovutetun Karjalan Vahvialan pitäjän Järvenpään kylän kehityksestä 1500-luvun lopulta toisen maailmansodan aikoihin. Järvenpää-kirjassa on kuvattu mm. seudun luontosuhteita, kylälaisten elämää, työtapoja, markkinareissuja ja harrastuksia. Kirja sisältää Antti Koskelaisen (s. 1906) laajoihin muistiinpanoihin perustuvia tarkkoja ja värikkäitä kuvauksia perinteisestä karjalaisesta elämänmenosta. Kirjaa voi hyvällä syyllä pitää karjalaisen perinnetiedon lähdeoteksena.

9 789523 398726

ISBN 978-952-339-872-6

BoD
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi

VAHVIALA 1939
Nurmi - Kintere -
Järvenpään kylät

Antti Työmi 1.5.1986

6. kouluvuosi